

ประโยค ป.ธ.๕
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

๑. อิมานิปิ อัญชอัญชวมชฺชตตารมมณวเสน ยถากุณฺม โสมนสฺสุเปกฺขาสทิตานิ
 ปฏิสนฺธาทิวสฺสปวตฺตติยํ กมฺมสฺส พลวาทฺทวาทโต ตทาลมฺพนปวตฺตติยํ เยภฺยเยน ชวณานูรูปโต
 กทาจิ ตตฺถาปิ กมฺมานูรูปโต จ ฉานสมฺปยุตฺตานิ ฉานวิปฺปยุตฺตานิ จ โหนฺติ ฯ ยถา
 ปโยคํ วิมา สมฺปโยคณฺจ ยถาอุปฏฺฐิตฺเทหิ กมฺมาทิจฺจเยหิ อุตุโกชนาทิสฺปฺปายาสฺปฺปายวเสน
 จ อสงฺขาริกสสงฺขาริกานิ จ โหนฺติ ฯ กุริยาจิตฺตานมฺปิ กุสเล วุตฺตนเยเนว ยถารหํ
 โสมนสฺสสทฺทตตาทิตา เวทิตฺพพา ฯ สเหตุก ๑เปฯ กุริยาจิตฺตานํติ เอตฺถ สเหตุกคหณํ
 วิปากกิริยาเปกฺขํ วิเสสนํ กุสลสฺส เอกนฺตสเหตุกตฺตา ฯ โหติ หิ ยถาลาภโยชนา ฯ
 สกฺขรณฺตลิกมฺปิ มจฺจคฺคฺมมฺปิ จรณฺตมฺปิ ติจฺจชฺนตฺมฺปิติอาทิสฺส สกฺขรณฺตลิกสฺส จรณายอกโต
 มจฺจคฺคฺมพาเปกฺขาย จรณํ โยชฺชิตฺติ ฯ สเหตุกามาวจรปฺญญาปปากกิริยา เวทนา ๑เปฯ เกเทณ
 ปจฺเจกํ เวทนาเกทโต ทฺวาริตฺตฺตา ฉานเกทโต จตฺตฺพทิตฺตฺตา สงฺขารเกทโต อญฺชวริตฺตฺตา จ
 สมฺปิณฺฑเตตฺวา จตฺตฺวิสฺติ มตฺตติ โยชนา ฯ นนุ จ เวทนาเกโท ตาว ยุตฺโต ตาสํ กิณฺน
 สภาวตฺตา ฉานสงฺขารเกทโต ปน กถนฺติ ฯ ฉานสงฺขารานํ ภวาทวาทโตปิ เกโท
 ฉานสงฺขารกโตว ยถา วสฺสกโต สุกฺกิโข ทฺพุกฺกิโขติ ตสฺมา ฉานสงฺขารกโต เกโท
 ฉานสงฺขารเกโทติ น เอตฺถ โภจิ วิโรธฺติ ฯ

อิทานิ สพฺพานิปิ กามาวจรจิตฺตานิ สมฺปิณฺฑิตฺตฺวา ทสฺเสตฺถํ กาม เตวีสาติอาทิ
 วุตฺตํ ฯ กาม ภาว สตฺต อกฺุสลวิปากานิ สเหตุกาเหตุกานิ โสฬส กุสลวิปากานํติ เอวํ
 เตวีสฺติ วิปากานิ ทฺวาทส อกฺุสลานิ อญฺช กุสลานํติ ปุณฺณวาปุณฺณานิ วิสฺติ อเหตุกา ติสฺส
 สเหตุกา อญฺชชาติ เอกาทส กิริยา เจติ สพฺพณฺปิ กุสลาอกุสลวิปากกิริยานํ อนฺโตคฺรเกเทณ
 จตฺตฺปญฺญาเสว กาลทฺวารสนฺตนาทิกเกเทณ อนนฺทวิภาเวปีติ อจฺโถ ฯ

(อภิธัมมัตถวินิยัติกา ปริเฉทที่ ๑ หน้า ๘๓ - ๘๔)

๒. อาสโวฆา จ โยคา จ คนฺธา จ วตฺตโต ธมฺมโต วุตฺตนฺเยน ตโย ตถา
 อุปาทานา ทเว วุตฺตา ตณฺหาทิจฺฉิวเสน นีวรณา อฏฺฐ สियฺมฺมํ ถีนมิตฺตอุทฺตจฺจกุกฺกจฺจํ วิสุํ
 คณฺโณโต ฯ อนุสฺยา จฺเหว โหนฺติ กามราคภวราคานุสฺยานํ ตณฺหาสกาเวน เอกโต
 คหิตตฺตา ฯ นว สณฺโณชฺณา มตา อุภยตฺถ วุตฺตานํ ตณฺหาสกาวันํ ทิจฺฉิสภาวันณฺจ
 เอกกสฺสคหิตตฺตา ฯ กิเลสา ปนฺ สุตฺตฺนฺตวเสน อภิธมฺมวเสนปี ทส ฯ อิติ เอวํ ปาปาณํ
 อฏฺฐสฺสานํ สงฺคโห นวธา วุตฺโต ฯ เขตถ จ

นวกฺกสฺสคหา โลก-	ทิจฺฉิโย สตฺตสฺสคหา
อวิชฺชา ปฏฺฏิโฆ ปณฺจ-	สงฺคโห จตฺตสฺสคหา
กฺงฺขา ติสฺสคหา มานุส-	ธจฺจา ถีนํ ทวิสฺสคหํ
กุกฺกจฺจमितฺธาหิริกา-	โนตฺตปฺปิสฺसानิคูหนา
เอกสฺสคหิตา ปาปา	อิจฺเจวํ นว สงฺคหา ฯ

(อภิธัมมัตถวินิยัติกา ปริเฉทที่ ๗ หน้า ๒๑๔ - ๒๑๕)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ป.ธ.๕

แปล มคธเป็น ไทย

พ.ศ. ๒๕๔๐

๑. แม้กามาวจรวิปากจิตฝ่ายสเหตุกะ ๘ ดวงเหล่านี้ ก็สหรถด้วยโสมนัสเวทนา ด้วยอำนาจอิฏฐารมณและสหรถด้วยอุเบกขาเวทนาด้วยอำนาจอิฏฐรมัชฌัตตารมณ ตามลำดับ เป็นญาณสัมปยุตและญาณวิปยุต โดยกรรมมีพลังและไม่มีพลัง ในเวลา เป็นไปด้วยอำนาจกิจมีปฏิสนธิกิจเป็นต้นโดยสมควรแก่ชวนจิตโดยมาก ในเวลาเป็นไป กับด้วยตทาลัมพนกิจ และโดยสมควรแก่กรรมแม้ในเวลาเป็นไปกับด้วยตทาลัมพนกิจ นั้นในกาลบางคราว ๆ เป็นอสังขาริก โดยปัจจัยมีกัมมปัจจัยเป็นต้นตามที่ปรากฏว่า ถูกกระตุ้นเตือนและด้วยอำนาจปัจจัยที่เป็นสัลปายะ มีฤดูและโภชนะเป็นต้น และเป็น สสังขาริกโดยปัจจัยมีกัมมปัจจัยเป็นต้นตามที่ปรากฏ พร้อมกับถูกกระตุ้นเตือนและ ด้วยอำนาจปัจจัยที่ไม่เป็นสัลปายะมีฤดูและโภชนะเป็นต้น ๆ บัณฑิตพึงทราบแม้ กามาวจรกิริยาจิตฝ่ายสเหตุกะ (๘ ดวง) ว่าสหรถด้วยโสมนัสเวทนาเป็นต้นตามสมควร ตามนัยที่ข้าพเจ้ากล่าวไว้ในกามาวจรกุสลจิต (๘ ดวง) นั้นแล ๆ คำศัพท์ว่า สเหตุกะ ในคำว่า “สเหตุกามาวจรกุสลวิปากกิริยาจิตตานิ” นี้ เป็นบทวิเสสนะเพ่งถึงวิปากจิต และกิริยาจิต เพราะกุสลจิตเป็นสเหตุกะโดยส่วนเดียว ๆ ความจริง การประกอบ ความตามที่จะรู้ได้ มีอยู่ ๆ ดูจในประโยค เป็นต้นว่า ก้อนกรวดและกระเบื้องถ้วยบ้าง ผุ้งปลาบ้าง เทียวไปอยู่ก็มี หยุดอยู่ก็มี ดังนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประกอบกิริยา เทียวไปโดยมุ่งถึงผุ้งปลา เพราะก้อนกรวดและกระเบื้องถ้วย ไม่ประกอบกับกิริยา เทียวไป ๆ มีวาจาประกอบความว่า กุสลจิต วิปากจิต และกิริยาจิต ที่เป็น กามาวจร ฝ่ายสเหตุกะ บัณฑิตประมวลกล่าวไว้ ๒๔ ดวง โดยความต่างกันแห่งเวทนา ญาณ และสังขาร เพราะว่าโดยความต่างกันแห่งเวทนา แยกออกเป็นประเภทละ ๒ ฝ่าย (คือ สหรถ ด้วยโสมนัสเวทนาฝ่าย ๑ สหรถอุเบกขาเวทนาฝ่าย ๑) เพราะว่าโดย ต่างกันแห่งญาณ แต่ละประเภทแยกออกเป็น (๒ ฝ่าย) ฝ่ายละ ๔ ดวง (คือ เป็น ญาณสัมปยุต ๔ ดวง เป็นญาณวิปยุต ๔ ดวง) และเพราะว่าโดยความต่างกันแห่ง

สังขาร แยกออกเป็นประเภทละ ๘ ดวง ๑

ถามว่า ก็ ความต่างกันแห่งเวทนาเหมาะสมแล้วก่อน เพราะเวทนาเหล่านั้น มีสภาวะต่างกัน มีใช้หรือ ? ส่วนความต่างกันแห่งัญญาและสังขาร จะเหมาะสมอย่างไร ๑

ตอบว่า ความต่างกันแม้อันความมีและความไม่มีแห่งัญญาและสังขารกระทำแล้ว ก็ชื่อว่า อันัญญาและสังขารกระทำแล้วนั่นเอง เปรียบเสมือนข้าวดี (และ) ข้าวเสีย อันฝนกระทำแล้ว ฉะนั้น เพราะเหตุดังนั้นั้น ความต่างกันอันัญญาและสังขารกระทำแล้ว ชื่อว่า ความต่างกันแห่งัญญาและสังขาร เพราะเหตุนั้น ในเรื่องนี้ จึงไม่มีอะไร ผิด ๑

บัดนี้ ท่านพระอนุรุทธาจารย์หวังจะประมวลแสดงกามาวจรจิตแม้ทั้งปวง จึงกล่าวคำว่า กาม เทวีส ดังนี้ เป็นต้น ๑ มีอธิบายความว่า ในกามภพ แม้เมื่อกามาวจรจิตจะมีอเนกประการ โดยความต่างกันแห่งข้อเบ็ดเตล็ดมีกมล ทวาร และสันดาน เป็นต้นว่าแม้โดยประการทั้งปวง คือ โดยประเภทที่อยู่ภายในกุสลจิต วิบากจิต และกิริยาจิต กามาวจรจิตก็มี ๕๔ ดวงเท่านั้น คือ วิบากจิต ๒๓ ดวง อย่างนี้ คือ อกุสลวิบากจิต ๗ ดวง กุสลวิบากจิตทั้งฝ่ายสเหตุกะและฝ่ายอเหตุกะ ๑๖ ดวง กุสลจิตและอกุสลจิต ๒๐ ดวง คือ อกุสลจิต ๑๒ ดวง กุสลจิต ๘ ดวง และกิริยาจิต ๑๑ ดวง คือ กิริยาจิตฝ่ายอเหตุกะ ๓ ดวง กิริยาจิตฝ่ายสเหตุกะ ๘ ดวง ๑

๒. ท่านพระอนุรุทธาจารย์ กล่าวการรวบรวมบาปกรรมทั้งหลายที่ชื่อว่า อกุสลธรรมทั้งหลายไว้ ๙ หมวด อย่างนี้ คือ ว่าโดยวัตถุ กล่าวคือว่าตามนัยที่กล่าวโดยธรรม อาสวะหมวด ๑ โอสะหมวด ๑ โยคะหมวด ๑ คันถะหมวด ๑ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้หมวดละ ๓ ประการ อุปาทานก็เหมือนกัน คือ ตรัสไว้ ๒ ประการ ได้แก่ โลกเจตสิก กับ ทิฏฐิเจตสิกหมวด ๑ นิวรณ์ธรรมทั้งมี ๘ ประการ หมวด ๑ เพราะจัดถิ่นเจตสิก มิตถเจตสิก อุทัจจเจตสิก และ กุกกุจจเจตสิก แยกจากกัน ๑ อนุสัยย่อมี ๖ ประการเท่านั้น หมวด ๑ เพราะรวมกามราคานุสัย กับภวราคานุสัยเป็นข้อเดียวกัน โดยเป็นโลกเจตสิกเหมือนกัน ๑ สังโยชน์บัตถจิตกล่าวไว้ ๔ ประการ หมวด ๑ เพราะรวมอกุสลธรรมทั้งหลาย ซึ่งเป็นโลกเจตสิกเหมือนกัน และ

รวมอภิสลธรรมทั้งหลายซึ่งเป็นทิวฐิเจตสิกเหมือนกัน ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในพระสูตร และในพระอภิธรรมทั้งสองเป็นอย่างละข้อ ๆ ส่วนกิลส ว่าทั้งด้วยอำนาจพระสูตร ว่าทั้งด้วยอำนาจพระอภิธรรม ย่อมมี ๑๐ ประการ หมวด ๑ ๆ ก็ ในอภิสลสังคหะนี้ ๆ

มีการรวบรวมอภิสลธรรมทั้งหลายไว้ ๔ หมวด
 อย่างนี้ คือ โลกเจตสิก มีในสังคหะ ๔ หมวด ๑
 ทิวฐิเจตสิก มีในสังคหะ ๔ หมวด ๑ โมหเจตสิก
 มีในสังคหะ ๗ หมวด ๑ โทสเจตสิก มีในสังคหะ ๕
 หมวด ๑ วิจิกิจฉาเจตสิก มีในสังคหะ ๔ หมวด ๑
 มานเจตสิก ๑ อุทัจจเจตสิก ๑ มีในสังคหะอย่างละ
 ๓ หมวด ถีนเจตสิก มีในสังคหะ ๒ หมวด ๑ บาป
 ธรรมทั้งหลาย คือ กุกกัจจเจตสิก มีทธเจตสิก
 อหิริกเจตสิก อโนตตปปเจตสิก อีสสาเจตสิก และ
 มัจฉริยเจตสิก มีในสังคหะ
 อย่างละ ๑ หมวด ๑ ๆ

พระธรรมวโรดม คุณสมุปบุโน วัดเบญจมบพิตร
 สนามหลวงแผนกบาลี

แปล
 ตรวจแก้.